

ZPS-3.431.5.4.2022.ML

PROTOKÓŁ KONTROLI DORAŻNEJ
przeprowadzonej w dniu 30 listopada 2022 r.
w Środowiskowym Domu Samopomocy w Sławoborzu

Jednostka kontrolowana: Środowiskowy Dom Samopomocy
w Sławoborzu
Adres: 78-316 Sławoborze, ul. Leśna 1A
Podmiot prowadzący: Wójt Gminy Sławoborze

Kontrolę przeprowadzili:

- Małgorzata Lewińska – główny specjalista w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie Delegatura w Koszalinie,
- Marta Karbowskiak – inspektor wojewódzki w Wydziale Zdrowia i Polityki Społecznej Zachodniopomorskiego Urzędu Wojewódzkiego w Szczecinie Delegatura w Koszalinie

na podstawie upoważnienia Wojewody Zachodniopomorskiego Nr 93/2022 z dnia 18 listopada 2022 r.

Kontrolerzy złożyli oświadczenia o braku okoliczności uzasadniających wyłączenie ich z kontroli.

(akta kontroli str. 1-2 i 9-10)

Kontrolą objęto zagadnienia dotyczące świadczenia usług w Środowiskowym Domu Samopomocy w Sławoborzu, określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021, poz. 2268 ze zm.), realizowanych w okresie od 1 stycznia 2019 r. do dnia kontroli na rzecz wskazanej w Programie kontroli osoby z zaburzeniami psychicznymi. Kontrolę przeprowadzono w związku z toczącym się w Departamencie Pomocy i Integracji Społecznej Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej postępowaniem wyjaśniającym w tym zakresie.

Data przeprowadzenia kontroli:

Kontrolę przeprowadzono w dniu 30 listopada 2022 r.

Czynności kontrolne przeprowadzone zostały w siedzibie jednostki.

Kontrolowana jednostka nie została powiadomiona o terminie przeprowadzenia kontroli, zgodnie z § 12 ust. 2 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. z 2020 r., poz. 2285).

Ustaień zawartych w protokole dokonano na podstawie analizy przedłożonych dokumentów, a także informacji udzielanych przez Kierownika Środowiskowego Domu Samopomocy w Sławoborzu.

Kontrola przeprowadzona została na podstawie *Programu kontroli dorażnej w Środowiskowym Domu Samopomocy dla osób z zaburzeniami psychicznymi.*

Podczas kontroli analizie poddana została następująca tematyka, dotycząca zapewnienia pomocy uczestnikowi ŚDS, m.in.:

1. sposobu zakwalifikowania i przyjmowania uczestnika,

2. rodzaju świadczonych usług,
3. prowadzenia dokumentacji indywidualnej i niezbędnych zapisów w dokumentacji zbiorczej,
4. frekwencji uczestnika.

Kierownikiem Środowiskowego Domu Samopomocy w Sławoborzu jest Pani Elżbieta Peszczyńska. Nadzór nad kontrolowaną jednostką sprawuje Wójt Gminy Sławoborze.

Kontrolę przeprowadzono w obecności Kierownika Ośrodka.

Podczas kontroli analizie poddano indywidualne akta sprawy wskazanej w treści *Programu kontroli*. Osoba, której udzielano usług, w dalszej części protokołu nazywana będzie „Uczestniczką”.

Środowiskowe domy samopomocy są ośrodkami wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi, które w wyniku upośledzenia niektórych funkcji organizmu lub zdolności adaptacyjnych wymagają pomocy do życia w środowisku rodzinnym i społecznym, w szczególności w celu zwiększania zaradności i samodzielności życiowej, a także ich integracji społecznej - art. 51a ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2021 r., poz. 2268 ze zm.).

Osoba, której udzielono pomocy w omawianej formie, spełniała warunki określone w ustawie o pomocy społecznej oraz rozporządzeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2010 r. w sprawie środowiskowych domów samopomocy (Dz.U. z 2020 r., poz. 249) niezbędne do przyznania pomocy.

Sprawdzono akta indywidualne Uczestniczki ŚDS, wskazanej w programie kontroli – zgromadzono w nich dokumentację wymienioną w §7 rozporządzenia, tj. wnioski o skierowanie do domu, zaświadczenie lekarskie, wydane przez lekarza psychiatrę o występujących zaburzeniach psychicznych oraz zaświadczenie lekarza rodzinnego o stanie zdrowia i o braku przeciwwskazań do uczestnictwa w zajęciach domu wraz z informacją o sprawności w zakresie lokomocji osób niepełnosprawnych fizycznie, a także kopię orzeczenia o stopniu niepełnosprawności. Dołączono ponadto opinię psychologiczną.

W aktach Uczestniczki ŚDS zgromadzono ponadto:

- kopie decyzji kierujących do uczestnictwa w zajęciach ŚDS,
- oświadczenie o zapoznaniu się z regulaminem Domu,
- uzgodnienie terminu przyjęcia do Domu,
- zawarty na okres od 3 grudnia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r. oraz na okres od 13 grudnia 2021 do 12 marca 2022 r. indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego (IPPWA) wraz z podpisem opiekuna prawnego o zapoznaniu się z planem,
- poza indywidualnym planem ŚDS w Sławoborzu przygotowuje *Charakterystykę i ocenę możliwości psychofizycznych uczestnika ŚDS (ocena wstępna)* – diagnoza cech, zakresu możliwości, sprawności, umiejętności,
- opinie specjalistów (psychologiczne i psychiatryczne),
- notatki pracowników zespołu wspierająco-aktywizującego (częste, czasem codzienne, opisujące zachowanie Uczestniczki podczas zajęć),
- kopie dokumentacji medycznej (np. dot. leczenia szpitalnego),
- jedna ocena realizacji indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego wraz z podpisami członków zespołu.

Pobyt Uczestniczki na zajęciach Środowiskowego Domu Samopomocy określony został decyzjami administracyjnymi, wydanymi przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Sławoborzu:

Decyzja Nr 05-55/2019-67 z dnia 30 sierpnia 2019 r. (Uczestniczkę skierowano na okres do 3 m-cy celem przygotowania indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego)

Decyzja Nr 05-55/2019-68 z dnia 22 listopada 2019 r. (ustalono indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego na okres od 3 grudnia 2019 r. do 31 grudnia 2020 r.)

Decyzja Nr 05-55/2021-73 z dnia 10 września 2021 r. (po przerwie w uczestnictwie w zajęciach ŚDS – Uczestniczkę skierowano na okres do 3 m-cy celem przygotowania indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego, przygotowano *Wstępne rozeznanie w zainteresowaniach co do uczestnictwa w poszczególnych zajęciach terapeutycznych w Środowiskowym Domu Samopomocy*)

Decyzja Nr 05-55/2021-75 z dnia 21 grudnia 2021 r. (skierowano do udziału w zajęciach ŚDS ponownie na okres do 3 m-cy celem przygotowania indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego – ŚDS pismem z dnia 6 grudnia 2021 r. poinformował GOPS, że *nie wnioskuję o wydanie skierowania do kontynuacji uczestnictwa w Domu na dalszy okres*)

Decyzja Nr 05.55.2022.76 z dnia 10 marca 2022 r. (skierowano do udziału w zajęciach ŚDS ponownie na okres do 3 m-cy celem przygotowania indywidualnego planu postępowania wspierająco-aktywizującego – ŚDS pismem z dnia 7 marca 2022 r. poinformował GOPS, że *nie wnioskuję o wydanie skierowania do kontynuacji uczestnictwa w Domu*)

Decyzja Nr 05.55.2022.77 z dnia 21 kwietnia 2022 r. (uchylono decyzję o przyznaniu pomocy w formie pobytu w ŚDS na wniosek opiekuna prawnego Uczestniczki).

Uczestniczka brała udział w zajęciach Pracowni Rękodzieła oraz Pracowni Plastycznej. Ponadto korzystała z zajęć odbywających się w sali ogólnej.

Z notatek terapeutów, zawartych w Dziennikach zajęć Pracowni Rękodzieła oraz Pracowni Plastycznej, a także notatek terapeutów zgromadzonych w aktach indywidualnych wynika, że Uczestniczka przykładowo:

- „po 10 minutach zajęć opuściła samowolnie pracownię i przeszła do innej”,
- „po 20 minutowej pracy z plasteliną zjadła śniadanie i poszła spać, została obudzona na obiad. Po obiedzie indywidualnie pracowała z terapeutą przez ok. 15 minut – odgadywała nazwy figur geometrycznych i kolorów”,
- „pracowała w dobrym tempie, bez emocji – rysowała, kolorowała, wyklejała wiewiórkę bibułą; kilkakrotnie wychodziła do toalety i puszczała wodę”,
- „podczas zajęć dostała ataku, była agresywna”,
- „krótko pracuje, ciągle jest śpiąca, zasypia”,
- „podczas zajęć przejawiała duże napięcie emocjonalne, przez co pozostali uczestnicy byli zaniepokojeni, nie mogli pracować; powiadomiono matkę”,
- „była aktywna, chętnie brała udział w zajęciach”,
- „podczas zajęć była niespokojna, duże problemy z koncentracją”.

Podobnie z notatek z zajęć w sali ogólnej wynika, że Uczestniczka „była senna, chętna do leżenia, spania; zachęcana do pracy – zjadła klej, kładła się na stole”.

Z wielu notatek, dotyczących uczestnictwa w zajęciach i pracy terapeutycznej wynika, że Uczestniczka brała udział w proponowanych pracach, jednak były to krótkotrwałe okresy skupienia, przerywane jedzeniem, demonstrowaniem senności (kładła się na stole lub sygnalizowała potrzebę odpoczynku), spaniem w sali wyciszeń. Wiele z notatek zakończonych

jest stałym sformułowaniem: „Uczestniczka nie jest w stanie dostosować się do treningów realizowanych w naszej placówce”.

Frekwencja Uczestniczki w zajęciach ŚDS w latach 2021-2022 r.

- wrzesień 2021 r. – od wydania decyzji, tj. 10.09 – nieobecność (obecność – 0 dni),
- październik 2021 r. – 1 i 4.10 nieobecność, w pozostałe dni obecna (obecność – 19 dni),
- listopad 2021 r. – cały miesiąc obecna (obecność – 20 dni),
- grudzień 2021 r. – obecna w dniach: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 22 (obecność – 8 dni),
- styczeń 2022 r. - nieobecność w dniach 5, 14, 21, 24, 25, 31 (obecność – 15 dni),
- luty 2022 r. - cały miesiąc nieobecna (obecność – 0 dni),
- marzec 2022 r. - cały miesiąc nieobecna (obecność – 0 dni),
- kwiecień 2022 r. - cały miesiąc nieobecna (obecność – 0 dni).

W listach obecności nie określono, czy nieobecność Uczestniczki była usprawiedliwiona, czy nie. Jak wynika jednak z niektórych notatek terapeutów – pojedyncze dni nieobecności nie były usprawiedliwiane. Jednak w ostatnim okresie nieobecność Uczestniczki w zajęciach ŚDS była uzgodniona z lekarzem psychiatrą ze względu na stan pacjentki (pismo opiekuna prawnego z dnia 27 lutego 2022 r.).

Z pism, przekazywanych przez Kierownika Środowiskowego Domu Samopomocy w Sławoborzu do Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Sławoborzu wynika, że *„Uczestniczka nie przejawia zainteresowania udziałem w jakichkolwiek zajęciach terapeutycznych, nie potrafi korzystać z proponowanych usług i treningów realizowanych w tut. Domu, nie przestrzega Regulaminu Domu, porządku dnia, co wpływa negatywnie na innych uczestników, przebieg codziennych zajęć”*. Ponadto w notatkach, sporządzanych przez terapeutów prowadzących zajęcia, opiniach psychologa, współpracującego z Domem oraz notatkach z posiedzeń Zespołu Wspierająco-Aktywizującego figurują m.in. zapisy o wynikach obserwacji podopiecznej:

- „niski stopień usamodzielnienia, wykazuje odmienne mechanizmy i przyczyny powodujące trudności rozwojowe, mające często odrębne wymagania wobec środowiska”,
- „charakteryzuje się znacznymi zaburzeniami interakcji społecznych i komunikacji, jak również znacznie ograniczonymi zainteresowaniami i bardzo powtarzalnym zachowaniem”,
- „wymaga bardzo indywidualnego podejścia. Ma znacznie zwiększone w stosunku do innych uczestników ŚDS potrzeby. Aby prowadzona terapia przyniosła właściwy skutek, wymaga wzmoczonego nadzoru i pracy”,
- „często wykazywała znużenie i opór, ponieważ nie była zainteresowana zajęciami proponowanymi przez opiekuna”,
- „osoby autystyczne wymagają bardzo indywidualnej terapii, krótkich i urozmaiconych czasowo działań, a nasza placówka nie jest w stanie zapewnić takiej pomocy”,
- „brak jakichkolwiek postępów w nabywaniu umiejętności. Uczestniczka przejawia brak umiejętności społecznych, w interakcjach społecznych jest zupełnie bierna. Nie potrafi nawiązywać kontaktów, odczytywać cudzych intencji i zamiarów, nie kontroluje swoich zachowań”.

Zadaniem gminy jest zapewnienie niezbędnej pomocy wszystkim mieszkańcom, w tym również osobom z różnorodnymi zaburzeniami psychicznymi. Z art. 2 i 3 ustawy

o pomocy społecznej wynika, że pomoc społeczna jest instytucją polityki społecznej państwa, mającą na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości. Ponadto wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Podejmuje działania zmierzające do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

Wójt Gminy Sławoborze pismach (np. znak: SO.I.8120.3.2021 z 20 grudnia 2021 r. oraz znak: SO.I.8120.1.2022 z dnia 10 marca 2022 r.) przedstawił swoje jednoznaczne stanowisko, że „Zaświadczenia lekarskie przedstawiane przez opiekuna prawnego Uczestniczki wskazują na potrzebę korzystania z systemu środowiskowego wsparcia w celu poprawy funkcjonowania i zapobiegania wykluczeniu społecznemu.” Wójt, opierając się na opiniach lekarzy specjalistów, uznał „Środowiskowy Dom Samopomocy w Sławoborzu za odpowiednie miejsce pobytu” Uczestniczki. Jednocześnie stwierdził: „*Nie możemy dopuścić, żeby osoba, nawet w znacznym stopniu niepełnosprawna, była dyskryminowana i izolowana od społeczeństwa.*”

W rozporządzeniu w sprawie środowiskowych domów samopomocy ustawodawca określa, że indywidualny plan postępowania wspierająco-aktywizującego to ustalony, odpowiednio do potrzeb i możliwości psychofizycznych każdego uczestnika, rodzaj i zakres usług świadczonych w domu. Zatem planowane zajęcia powinny być przygotowane i dostosowane odpowiednio do potrzeb podopiecznego ŚDS, a nie podopieczny wpisać się w katalog świadczonych usług.

Na podstawie zbadanej w trakcie kontroli dokumentacji indywidualnej wskazanego Uczestnika oraz wybranej i skontrolowanej adekwatnie do analizowanej sprawy dokumentacji zbiorczej jednostki, dokonano ustaleń w zakresie świadczenia usług w Środowiskowym Domu Samopomocy w Sławoborzu, określonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. z 2021, poz. 2268 ze zm.), realizowanych w okresie od 1 stycznia 2019 r. do dnia kontroli na rzecz wskazanej w Programie kontroli osoby z zaburzeniami psychicznymi.

W celu należytego wypełniania nałożonych zadań jednostki - zespół wspierająco-aktywizujący ŚDS powinien nawiązać współpracę zarówno z ośrodkiem pomocy społecznej, kierującym mieszkańca gminy (zgodnie z dyspozycją wójta Gminy) do udzielenia wsparcia w postaci zajęć w ŚDS, jak również z uczestnikiem i/lub jego opiekunem prawnym. Celem takiej współpracy jest opracowanie wspólnych rozwiązań i metod działania, jak również zindywidualizowanego planu pracy z podopiecznym, szczególnie w przypadku klienta wymagającego specjalnego podejścia. Rozwiązaniem może być utworzenie osobnych grup, zatrudnienie pracowników ze specjalistycznym przygotowaniem do pracy z takimi osobami, a także zatrudnienie dodatkowych opiekunów, wspierających codzienne funkcjonowanie uczestników. Takie dostosowanie organizacji pracy jednostki zapewni możliwość udzielania pomocy także osobom z głębokimi lub znacznymi niepełnosprawnościami, a jednocześnie zapewni sprawną pracę całego ŚDS, bez szkody dla pozostałych uczestników. Podobne rozwiązania z powodzeniem realizowane są przez inne jednostki tego samego typu na terenie naszego województwa. W takiej sytuacji Państwo wyszło na przeciw wymaganiom i potrzebom osób najbardziej potrzebujących poprzez zwiększenie dotacji na zabezpieczenie osób ze spektrum autyzmu lub niepełnosprawnościami sprzężonymi. W 2022 r. Państwa Dom również skorzystał z tej dotacji dla 3 osób z niepełnosprawnościami sprzężonymi.

Zgodnie z § 16 pkt 2 ust. 5 rozporządzenia Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 9 grudnia 2020 r. w sprawie nadzoru i kontroli w pomocy społecznej (Dz. U. z 2020, poz. 2285), protokół kontroli zawiera ocenę skontrolowanej działalności, ze wskazaniem ustaleń, na których została oparta. W wyniku przeprowadzonej kontroli działalność Środowiskowego Domu Samopomocy w Sławoborzu w zakresie udzielania pomocy wskazanej osobie z zaburzeniami psychicznymi oceniono pozytywnie z uchybieniami.

Przed podpisaniem protokołu kontroli, w ciągu 7 dni od daty otrzymania go do podpisu, kontrolowany może zgłosić zastrzeżenia na piśmie co do jego treści. Odmowa podpisania protokołu powinna być poprzedzona złożeniem pisemnych wyjaśnień przyczyn odmowy, co nie stanowi przeszkód do wszczęcia postępowania pokontrolnego.

Protokół sporządzono w dniu 7 kwietnia 2023 r. w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron.

Kontrolę odnotowano w Księżce kontroli Środowiskowego Domu Samopomocy w Sławoborzu pod pozycją nr 11.

Sławoborze, dnia

Oświadczam, że w dniu zostałam zapoznana z treścią protokołu oraz otrzymałam jeden jego egzemplarz.

Właściwe podpisy na oryginale